

Sobre un espai econòmic català, de la construcció a l'Europa que ve

Pere Becque

Des del 1939 fins al desenvolupament de la política turística, el govern espanyol tenia com a principi la protecció de l'economia del país amb barreres duaneres i administratives que feien que per anar de Perpinyà a Figueres ens havíem de sotmetre a dos controls: el de la policia al Pertús i el de la duana a la Jonquera. Al revés, els ciutadans de passaport espanyol, fins molt tard, no podien viatjar sense permís previ, el *passi*, i fins i tot els que venien a fer la verema al Rosselló necessitaven un permís especial de l'Estat espanyol, mentre que en aquells anys no feia falta cap paper de l'administració francesa per venir a treballar temporalment; i el sou es cobrava en efectiu i sense seguretat social...

Després, van ser els anys de la Costa Brava. La inversió immobiliària dels burgesos del sud de França que ja no tenien por del règim i trobaven a Roses o a l'Escala uns preus de solars i de construcció molt més barats, tot i que fossin a dues hores de casa. Però era difícil fer les coses, tant per culpa de la relativa desorganització del sistema immobiliari com per la voluntat de certs promotors de no deixar les coses clares. I tanmateix, hi havia els embargaments de l'Administració francesa, lluitant contra la fugida de capital, a través del control de canvis o contra la utilització de diner negre per a inversions discretes.

Recordem també la lluita de la pagesia, especialment la del Rosselló, contra l'entrada d'Espanya al mercat comú amb les perspectives de caos

econòmic anunciat. Per tant, Europa va fer el seu camí i, a través de tractats diversos, van anar desapareixent les anomenades barreres duaneres i després les mateixes fronteres fins que, últimament, una recomanació de l'UE ha exigit als estats francès i espanyol desmantellar totalment les instal·lacions del coll del Portús; mentre que per altres punts de pas, com Cervera-Portbou o bé al coll d'Ares, ja fa anys que ningú no vigila el que pugui passar.

Però, mes enllà d'aquest símbol, l'aixecament de les barreres reals o administratives, siguin quines siguin, és especialment important per als ciutadans que viuen al costat mateix de la ratlla, com a conseqüència d'aquest mateix fet històric, per la seva manera de viure, de treballar o potser, més simplement, per la manera d'entendre el que passa a l'altra banda dels Pirineus.

El restabliment, des de l'any 1977, d'un estatut específic per a Catalunya ha sigut en aquest sentit un punt important, no pas perquè l'estatut, o més ben dit els diferents estatuts, no donaven poder a la Generalitat de crear o mantenir relacions per damunt de la frontera, sinó perquè un poder polític autònom, encara que limitat, havia de tenir conseqüències en tot aquest entrellat fronterer i europeu.

Davant d'aquesta futura realitat, ja va ser prou simbòlica la vinguda de Tarradellas a Perpinyà abans de presentar-se a Barcelona, però sobretot, cal destacar l'atenció que el president Pujol ha dedicat sempre a la Catalunya actualment anomenada «del Nord». Ha sigut una manera contundent de fer obvi que ara ens toca construir una nova relació, allò que ell anomenava «fer país».

La caiguda de les barreres facilita les relacions

Dit així, sembla que sigui una evidència: com que no hi ha més barreres, es pot circular fàcilment i doncs les relacions són més fàcils. Però ja veurem més endavant que no és tan senzill com en canvi s'afirma i que costa molt, per voluntat política o iniciatives econòmiques, fer que els ciutadans, encara que visquin en proximitat geogràfica i dins d'una comunitat cultural, i lingüística, se sentin realment membres d'una entitat única. El pes de la història, per a tothom, especialment el record viu per als que van viure o que són fills de la Retirada, o bé el centralisme històric de l'Estat francès, fa que molts esperits, i a vegades els mateixos «polítics», hagin tingut i encara tinguin dificultats per admetre una visió ultrahexagonal per part dels francesos o ultraibèrica per part de la gent del sud.

Les relacions econòmiques francoespanyoles sempre han existit encara que els règims polítics hagin estat aparentment contraris, però se situaven dins l'àmbit estatal, amb grans empreses i de caràcter excepcional. La gran novetat dels últims vint anys ha estat que s'han normalitzat i banalitzat les relacions a escala «local».

Normalitzar localment la relació econòmica costa molt de temps

Mentre el món empresarial és generalment més àgil i pren posicions que després les institucions intenten recuperar o, almenys, regular, sembla que la voluntat política de crear institucions de cooperació hagi trobat un camí abans que la realitat empresarial s'atreveixi a decidir accions i inversions.

La feina institucional (1990-2007). Europa va posar en marxa una sèrie de crèdits a través dels programes Interreg, basats en la idea que per fer d'Europa una realitat s'havia d'ajudar els ciutadans. Aquests havien de premiar iniciatives de col·laboració, del caire que fossin, perquè precisament la realitat del territori feia que tota operació novament iniciada a través de la frontera generava costos específics que les empreses no podien assumir.

El tractat de Baiona de l'any 1995, repetit després diverses vegades a través de la llarga i sinuosa pujada de l'organització europea, va permetre engegar —o va donar més mitjans— a tota una sèrie d'entitats, fins ara sense poder polític real però que eren el senyal d'una obertura clara cap a la creació d'eines de contacte transversals, és a dir sense cap relació de subordinació amb els estats centrals.

L'any 1990, per iniciativa conjunta del president Pujol per Catalunya, Blanc pel Llenguadoc-Rosselló i Censi per Migdia-Pirineus, es va declarar fundada a Perpinyà, amb seu a l'Hotel Pams —proveït per l'Ajuntament de Perpinyà—, una entitat anomenada «euroregió». La forma jurídica va resultar ser molt feble, del tipus «associació de la llei francesa del 1901», però era ja un primer pas cap a una cooperació institucional. Per causes de política interna de cada regió, la feina no va tirar endavant i l'entitat, encara que existeix en la teoria, no té cap actuació significativa. Cal tenir en compte, però, que hi ha hagut intents d'ampliació cap a les Illes Balears, cap al País Valencià i cap a l'Aragó; però avui això no té cap realitat pràctica.

També succeeix quelcom semblant amb l'entitat anomenada Comunitat de Treball dels Pirineus, que intenta agrupar en un lloc de reflexió les regions frontereres de cada banda dels Pirineus. Si bé sembla útil perquè els polítics tinguin un lloc sistemàtic de trobada, d'autoconeixement recíproc i d'intercanvi regular, sembla, però, que tot això quedi com declaracions de bones intencions sense una aplicació pràctica a la vida econòmica dels ciutadans. Els projectes són dèbils i sense continuïtat.

S'han de buscar iniciatives més locals per tal de trobar una realitat més efectiva que posi a disposició directa dels ciutadans unes facilitats d'actuació a l'altra part del país. Tradicionalment, les cambres de comerç nacionals mantenen delegacions a l'estranger, però són encapçalades estatalment. El cas de la cambra de comerç nord-catalana, que va obrir un despatx a Barcelona al voltant del 1990, és prou significatiu per a comprendre la visió dels cònsols rossellonesos, encara que després l'entitat s'hagi diluït dins la cambra regional

i per culpa de la representació politicoturística de la regió Llenguadoc-Rosselló, que comportà la seva desaparició per voluntat única del president de la Regió, Georges Frêche.

Ha passat la mateixa cosa amb la delegació de l'Ajuntament de Perpinyà a Barcelona. Creada per la voluntat de Pau Alduy, aquest despatx va tenir activitat des del 1993, any en què la va inaugurar el seu fill Joan Pau Alduy, esdevingut llavors alcalde de Perpinyà, i que va trobar la casa feta i bona per ocupar. Anys més tard, i després d'haver-se traslladat dins la mateixa ciutat, el seu control va mudar de mans cap a la Communauté d'Agglomération Perpinyà-Mediterrània, encapçalada pel mateix Alduy, el qual, finalment, per raons pressupostàries, ha decidit tancar-la l'any 2010, tot i obrir un punt d'acollida i representació a Girona, per lògica de proximitat. Tot sigui dit, a la manca de recursos s'hi suma també la manca d'ambicions del que, als anys noranta, solia començar els seus discursos amb les paraules: *«Pour nous, l'Europe commence à Barcelone.»*

De fet, l'única institució encara vigent a la Catalunya del Nord, com a representació de la Generalitat, és la Casa de la Generalitat. Ubicada en una antiga casa de tipus mallorquí, al barri antic de Perpinyà, aquesta casa fou creada per voluntat pròpia del president Pujol l'any 2002. Cal subratllar que l'escriptura de compravenda, redactada per un notari de Perpinyà, va ser feta en francès i en català, la qual cosa segurament no havia passat des del tractat dels Pirineus... També s'ha de dir que, malgrat el canvi de govern de la Generalitat l'any 2003, s'ha mantingut la Casa, sobretot per la voluntat del Conseller en Cap del moment, Carod Rovira. Sempre s'hi manté una certa activitat de cara als intercanvis, però gairebé tota l'activitat se centra més cap a la cultura i la llengua catalanes. També es desenvolupa una activitat de suport a iniciatives empresarials i de comunicació d'informació econòmica.

Avui dia, potser és l'eina més eficient de què disposem, tot i que, tenint en compte l'actual estructura de l'administració francesa que centralitza cada dia més els llocs de decisió cap a la capital regional, lligat amb la política centralista del fins ara president de la regió, fa que cada vegada més, informacions i decisions s'hagin d'anar a cercar a Montpeller.

En canvi, no existeixen iniciatives estructurants d'àmbit més local tal com es podia esperar. Passats els anys eufòrics del «retrobament», totes les voluntats locals s'adonen de com és de difícil esborrar tants anys d'estar tombats d'esquena.

Associacions com l'Albera Viva o Sant Vicenç Cap de Creus, que reuneixen els ajuntaments des de Cotlliure fins a Cadaqués, queden molt sotmeses a les variacions polítiques locals: canvi d'alcaldes, rebaixes de pressupostos i també són víctimes immediates de la pèrdua d'activitat i d'allò que s'havia pogut adquirir. Coses tan simples com saber si les regates de llaguts de rem han de fer-se amb tripulació de sis (França) o de vuit (Espanya), o bé determinar

de cara a les pròpies normatives esportives de futbol les edats respectives de jugadors juvenils i infantils poden salvar o fer fracassar l'organització de competicions transpirinenques.

Més generalment, pel que fa a la Catalunya del Nord, sembla que encara no ha arribat el moment en què la gent s'adoni realment de la continuïtat territorial, de la proximitat d'un mercat de gairebé deu milions de persones en una zona ubicada a menys de dos-cents quilòmetres, la qual cosa no té cap equivalent al nord.

La feina associativa sempre ha existit i les tradicions en aquest àmbit són fortes, especialment en el món de la cultura (sardanes, però també teatre, amb el projecte ja concretat del teatre transfronterer de l'Arxipèlag de Perpinyà, encapçalat per un gironí, Domènec Reixach) i de les tradicions (castellers, correfocs) i tota una sèrie de divertiments, corrents al sud però que no es veien al nord fa només quinze anys.

Des d'un punt de vista més econòmic s'han multiplicat associacions de trobades de personalitats del món de l'empresa, com Tramuntana o Diàleg, les quals, si bé tenen l'avantatge de mantenir un lligam efectiu, també pateixen de ser l'obra de pocs individus que, el dia que no puguin fer-ho més, no trobaran substitut.

Per tant volem subratllar una eina específica i professional nascuda d'una voluntat de banda i banda, però sobretot del fet que cada dia més els professionals tenen la necessitat de conèixer-se, i parlem aquí per exemple dels advocats i del fet que el Col·legi d'Advocats de Perpinyà hagi entrat com a observador dins el Col·legi d'Il·lustres Advocats de Catalunya (CICAC), que és l'òrgan suprem de l'advocacia catalana. I en conseqüència d'aquest increment de relacions professionals, cada any, entre vint i trenta dels dos-cents cinquanta col·legiats de Perpinyà no catalanoparlants poden aprendre la llengua.

Les iniciatives de l'economia real

Ja són lluny els anys seixanta i setanta, durant l'estiu dels quals el diari de Perpinyà publicava una edició especial Costa Brava en francès dedicada als perpinyanencs i als tolosans que estiuejaven a la costa. Era un mercat que, encara que petit i curt en el temps, justificava la inversió, baixa tanmateix, perquè els periodistes i distribuïdors eren majoritàriament estudiants que finalment tocaven un sou per a fer el que de totes maneres haguessin fet: passar l'estiu entre Roses i Lloret...

Els anys noranta va ser diferent. Era el temps de la preparació de l'olimpíada de Barcelona, amb una forta despesa de diners públics, un creixement ràpid de l'economia del Principat i una clara voluntat de la Generalitat de facilitar la inversió estrangera per tal d'afavorir un desenvolupament encara més desitjat que no venia de la resta d'Espanya.

De fet, des de la Catalunya del Nord poques entitats van reeixir la seua entrada en aquest mercat: algunes per falta de preparació, moltes per manca de mitjans o de coneixement bàsic del funcionament de l'economia i de la societat sud-catalanes –del Principat. Altres sí que ho van aconseguir, i encara hi són, tot i que sovint hagin hagut de constituir-se en societats de dret espanyol per a continuar actuant.

Al contrari, algunes empreses del sud, sense espera, i a vegades anticipant l'entrada d'Espanya al mercat comú, ja als vuitanta havien posat un peu al nord. Però més que res l'interès d'empreses com Punto Blanco (tèxtil) o Licor 43 (begudes) traduïa, a través del cap de pont que constituïa Perpinyà, la possibilitat de posar un peu a Europa, tot beneficiant-se de subvencions. Cap d'aquestes iniciatives ha pogut mantenir-se a causa de la crisi del sector d'activitat –el tèxtil–, o per la gestió inadequada en el mercat francès o, especialment, pel desconeixement del dret laboral. Així, excepte en el cas d'un important fabricant de piscines que ha reeixit en el seu desenvolupament europeu des de Perpinyà, destaquen pocs èxits i molts fracassos. Ha passat especialment a les empreses de distribució de productes manufacturats, per algunes errades de càsting. Els empresaris catalans van cercar gent del nord per fer de viatjants, amb el principal criteri professional d'entendre el català. I això va resultar insuficient i poc efectiu, mentre que, a la vegada, els contractants van quedar decebut de la poca solidaritat «catalana».

Per sort hi ha experiències comercials que funcionen ja que estan fundades sobre criteris professionals i de qualitat. L'empresa Vaills, ubicada al Vallespir, va començar pel rocam del port de Roses, complint la tasca amb professionalitat, la qual cosa li va permetre obrir portes: comprar pedreres i esdevenir uns dels principals proveïdors de les empreses que amplien l'autopista o fent la via del TGV.

També es pot esmentar el cas de la gran distribució, especialment la cadena Auchan, que va començar el seu desenvolupament a tot Espanya a través de Catalunya, amb els directius de l'entitat de Perpinyà. En aquest cas semblaria que la Catalunya del Nord hagués fet de plataforma idiomàtica i cultural per a un pla d'internacionalització molt més ampli.

També va ser el cas de l'empresa Mitjavila, especialitzada en tendals, que va començar el seu desenvolupament internacional amb la fàbrica de Ribesaltes i creà la segona a Figueres abans de dirigir-se cap a Portugal o Itàlia. Per a aquests empresaris, que tenien una tecnologia establerta a França (*technal* per a les portes i finestres d'alumini), el pas pel Rosselló va ser una manera d'aproximar-se al mercat sud-català i, més enllà, ibèric.

Igualment, institucions financeres del sud han pensat conquerir el mercat francès prenent com a base estratègica Perpinyà. Va ser el cas del Banc de Sabadell que, als anys vuitanta, va obrir una agència a Perpinyà amb el sosteniment de la cambra de comerç, la qual, a través d'aquesta iniciativa,

volia donar suport a les intencions d'empresaris francesos cap al sud i potser fer oblidar el fracàs, deu anys abans, de Banca Catalana. La Caixa també va intentar obrir agència i recaptar la clientela catalana que invertia en l'àmbit immobiliari a la Cerdanya i que necessitava doncs préstecs hipotecaris en francs. La caiguda de la pesseta després dels Jocs Olímpics va provocar grans dificultats i molts embargaments, així com subhastes de pisos i cases a la Cerdanya i al Capcir. Finalment, La Caixa va comprar un petit banc francès, el CGIB, continuà la seva activitat hipotecària i passà successivament als noms de CaixaBank i ara de Boursorama, és a dir, sense cap referència a la idea primerenca d'una línia de desenvolupament amb sentit català des de Perpinyà.

El mateix succeeix amb el Banc de Sabadell, que, una vegada es van jubilar els socis històrics que tenien vinculació al Rosselló, només ha guardat l'agència de París, i únicament com a banc de negocis i borsa. I el mateix camí va servir per La Caixa de Pensions que, tot i haver iniciat, a través de la compra d'un gran edifici a Perpinyà per desenvolupar una xarxa a França, ho va abandonar ràpidament. Potser perquè Perpinyà no ha sigut mai, o fa molts anys, una plaça financera, potser perquè els fenòmens de concentració bancària impedeixen crear nous centres financers, potser perquè els executius troben més divertit ubicar agències a París que no pas a la ronda Clémenceau de Perpinyà,... En tot cas, no existeix avui dia una eina financera específica, com tampoc no s'ha continuat amb els intents d'implantació de bancs locals francesos que ho van provar (Crédit Agricole amb filial a Catalunya, Banque Populaire amb despatx al Passeig de Gràcia, Societat Marsellesa de Crèdit amb conveni amb el Banco Popular). Per cert, aquests mateixos bancs o altres organismes financers s'han organitzat de cara a aquest nou mercat potencial, però sembla que encara fa falta un instrument específic per fer feina dia a dia a cada banda de la frontera.

I potser aquest sigui un dels problemes principals que han de superar les petites i mitjanes empreses que proven de créixer a l'altre costat de l'Albera. Perquè la realitat actual és la de les PMI / PME franceses i les PIMEC catalanes, que diàriament esborren la frontera per lliurar productes agrícoles (fruita i flors del sud, pesca del sud però ostres i musclos del nord), manufactures (material d'hostaleria, agroalimentari, productes fitosanitaris del sud), la clientela del sud de França ha trobat ràpidament els nous magatzems de mobles o tèxtil que s'han desenvolupat al nord de Barcelona, amb una zona mercantil clarament dirigida cap al nord, on es fa una gran part de la publicitat.

Un sector específic és el de la construcció, i encara més a la Cerdanya. A tot el Rosselló sempre s'havien vist paletes, fusters i tota classe d'especialistes de la construcció que primer venien a buscar feina i després creaven les seves pròpies empreses. Però el fet és diferent a la Cerdanya: són les pròpies immobiliàries sud-catalanes que compren els solars, fan la construcció,

contracten amb empreses que tenen seu al sud (o a Llúvia) amb bons obrers i un cost de producció més barat que les franceses, per acabar venent pisos a clients únicament catalans del sud. És a dir, de fet, la «meitat de França» conservada des del Tractat dels Pirineus és, progressivament però ràpidament, comprada per catalans del sud que hi construeixen, l'organitzen, l'exploten com si fos seva. Les estacions d'esquí del Pirineu «català» reben més de la meitat del seus clients del sud, i allà tothom sap en quin dia cau la festa de la Puríssima a primers de desembre perquè és senyal indubtable, si hi ha neu i esquiadors, d'una temporada forta que acabarà amb la Setmana Santa, la de les vacances escolars del sud. Sense aquesta clientela, la quasi totalitat de les estacions d'esquí del Pirineu català ja haurien tancat, excepte potser Els Angles i Font Romeu per la seva pròpia fama. I encara que la crisi financera hagi afectat potser més el Principat que el Rosselló des del 2008, s'ha mantingut la presència regular d'aquesta clientela amb poder adquisitiu més alt que la corresponent francesa. I no fan falta els projectes immobiliaris: havent superat el moviment de contestació jurídica de part d'alguns ecologistes, pocs són els ajuntaments que no volen la seva urbanització. Fins i tot un grup immobiliari poderós ha obtingut últimament la possibilitat de crear una entitat turística UTN a la Guingueta d'Hix. Per tant, en aquest cas, no només els consumidors d'oci esportius —i doncs de productes diversos— són transfronterers, sinó que les inversions s'inicien realment des de l'altra banda de la frontera.

En el cas de Perpinyà, i encara que ja fa molts anys, exactament des de juliol de 1998, els transports públics urbans són subministrats per una empresa francesa (CFT), el capital de la qual pertany al Grup Subus, la mateixa que té, entre altres, la xarxa de transports urbans (inclòs el tramvia, pensem-hi!) de la ciutat d'Alacant. La inversió immobiliària és mes escassa, però de més prestigi.

És així que llavors el batlle de Perpinyà va obrir concurs per crear la nova estació del TGV, que havia de ser inclosa dins d'un centre comercial, i desenvolupar al seu voltant un nou barri. Dels tres projectes escollits en un primer moment, dos eren portats per grups immobiliaris catalans amb arquitectes, empreses i finançament del Principat. Es tracta del principal projecte urbanístic de la ciutat des de l'edificació del Molí de Vent, barri nou dels anys setanta creat per a l'acollida dels francesos com a conseqüència de la independència d'Algèria —els «Pieds Noirs»—, i molt més original i carregat de símbols pel futur de la ciutat. És un projecte pensat i finançat des del sud. Si els francesos, als anys seixanta, van ser els que més van edificar a la Costa Brava, la cara nova de la ciutat de Perpinyà la pintaran uns catalans del sud.

Es podia esperar que totes aquestes activitats d'intercanvi, tots aquests moviments, amunt i avall, mourien la premsa i els mitjans de sempre, que generalment busquen la novetat per emplenar pàgines. Curiosament no ha estat així. Malgrat diversos intents de crear una entitat pròpia i permanent

a Perpinyà, TV3 no arriba o no vol arribar a normalitzar la presència de la informació nord-catalana a les seves cadenes. En sentit contrari, FR3 ni tan sols va a Figueres a veure què hi passa. És el que va succeir amb l'última campanya per a la presidència de la Generalitat, que no va despertar cap interès entre la majoria de la gent del Rosselló –ni per la via de la premsa, evidentment. El president Pujol solia comparar l'actuació dels polítics a la d'un pal de paller. No fan res, però permeten l'edifici d'aguantar-se. En aquest cas, sembla que el vessant de Tramuntana no s'hi avingui. Potser la situació resta massa impregnada de cultura administrativa centralista francesa i tocada pels vents d'Occitània. Els esforços de Ràdio Arrels, ràdio local i estrictament en català, malgrat la qualitat de la seva feina, queden en poca audiència enfront de les potents emissores franceses, entre les quals té una gran importància la de Tolosa, Sud Radio, que parla de rugbi cada dia i no té ni vergonya del seu accent *du midi*.

Pel que fa a la premsa escrita, es poden trobar articles en català al diari *L'Indépendant*, però només un dia a la setmana o bé tractant temes del sud en francès, així com una pàgina al setmanari *La Semaine du Roussillon*, més informacions turístiques i d'oci. Però ni l'un ni l'altre són distribuïts sistemàticament al sud. I la premsa del Principat tampoc no segueix amb molta atenció el que està passant al nord, perquè sembla que, per ara, els seus lectors no hi estan gaire interessats, si no és per conèixer el nivell de neu a tota la Cerdanya.

Aspectes econòmics negatius

Malgrat la globalització, que hauria de ser i potser ho serà un dia, una eina de més bon repartiment de la riquesa mundial, la construcció europea i la seva conseqüència lògica com és la caiguda de les barreres frontereres, porta tot i així efectes negatius immediats a certs sectors de l'economia que havien basat llur activitat precisament sobre l'estructura administrativa de la frontera.

Conseqüències institucionals

Fer desaparèixer els òrgans de control fronterers significa deixar sense feina una sèrie de funcionaris de policia, de duana i de diverses administracions que es dedicaven únicament a controlar el pas dels ciutadans o de les mercaderies.

Ha tingut per conseqüència, encara que els estats respectius hagin fet el que podien per retardar l'aplicació d'aquestes directives, la pèrdua de població a les ciutats de la vora de la línia, amb certs resultats sobre l'economia pròpia d'aquests pobles, que han perdut el repartiment d'un sou bo i, sobretot, regular. Els consumidors aportaven al comerç local una part important, especialment en els petits pobles fronterers com Portbou o Cervera. Afortunadament, el turisme i les activitats d'oci han pres el relleu.

Directament relacionat, a causa de la disminució de l'activitat administrativa, es troba la desaparició de l'activitat privada, mercantil, de transports. Al poble de Cervera, per exemple, hi va haver fins a seixanta empreses de transport, una mica menys a Portbou. No n'hi queda cap!

El mateix passa al Portús i a la Jonquera, aquesta activitat ha desaparegut totalment, ha deixat empreses endeutades perquè, per la seva activitat, havien hagut de donar fiances a l'administració d'hisenda. Moltes no les van poder recuperar sobre els clients per compte de qui les havien donat. I moltes són les que van haver de fer suspensió de pagaments; van acomiadar els seus assalariats, que en aquest cas també aportaven a l'economia dels pobles fronterers un sou important i regular.

Una conseqüència més forta ha estat el que va patir el mercat Sant Carles a Perpinyà. Aquesta entitat va ser creada als anys 1970 com a plataforma de formalitat duanera per a l'entrada dels productes espanyols al Mercat Comú. La feina era feta per fins dues-centes cinquanta empreses locals petites i mitjanes, amb molts caps amb orígens de proximitat.

Per sort, algunes d'elles han sabut transformar llur activitat cap a comissionistes de vendes o empreses d'agrupatge i distribució o encara crear nous frigorífics. Han pogut així, com que tenien molts lligams personals i un bon coneixement del món de la producció i de la xarxa europea de distribució, mantenir una certa activitat. Però aquestes noves feines i la reconversió tecnològica que implicava, necessitava inversions importants que totes les empreses no podien fer. És una, però no l'única per tant, de les causes de la concentració empresarial que fa que avui només quedin un centenar d'entitats, més grans i més potents. A més a més, moltes d'elles tenen la seu social ubicada en altres llocs, com ara el mercat de Rungis a París. La conseqüència principal és que el poder de decisió s'ha traslladat a d'altres mans i altres llocs, i aquestes empreses ja no tenen la mateixa incidència sobre l'economia local.

Alguns pensen, a més, que passarà igual amb tota la inversió que s'està fent, en part amb diners públics, al voltant de l'estació del TGV a Perpinyà. És molt probable que les empreses que hi vinguin, tant franceses com catalanes o espanyoles, només posin un despatx o una seu secundària i no hi desenvolupin llur principal activitat. Per tant, també es pot esperar que, a causa del molt alt nivell de preus immobiliaris a la zona barcelonina, alguns empresaris calculin que pot ser interessant traslladar la seu de llur entitat cap a Perpinyà.

Problemes de competència

Molts caps d'empresa de Catalunya ja han intentat entrar dins el mercat francès. Però l'abaixada de barreres duaneres no és encara suficient com per certificar un lliure pas real. Les condicions jurídiques i, sobretot, el pes de l'administració, molt superior i inquisitiu a l'Estat francès, han provocat

—justificat— alguns fracassos, en part a causa de la falta de preparació i en part a la posició molt exigent de l'Administració de l'Estat.

És molt més difícil per a una entitat catalana del sud acostumar-se i complir tots els requisits, com per exemple per guanyar un mercat públic, on la raó del fracàs pot ser que les primeres dades que s'han de comunicar puguin ser les referències anteriors d'altres mercats públics que s'hagin complert.

Al contrari, l'economia de la Catalunya del Nord pateix actualment la competència real de les empreses del sud: inversament, les normes administratives, les càrregues socials i les taxes d'hisenda són molt més suaus de Figueres avall que a l'altra banda del Pirineu. Si una empresa del sud, deixant de banda les que només distribueixen i que tenen doncs costos de producció més baixos, vol intervenir puntualment al nord, ja no han ni de respectar les normes socials (sous dels assalariats...) que s'apliquen a totes les del Rosselló.

Es diu també que el control, sobretot del treball, és també molt més incisiu al nord. Això té, com a conseqüència, l'encariment del cost de producció de les entitats franceses i fer-les menys competitives en el seu mercat natural mateix.

De moment, les conseqüències continuaran sent molt negatives al nord fins que no s'hagi arribat —però en quin termini?— a fer coincidir, o almenys aproximar-se, les quotes que s'hagin de pagar en una i altra part. Hi sobreviuran les empreses del nord? A través d'una comissió específica en la qual participa l'eurodiputada Maïté Sánchez-Schmidt, que és de Perpinyà, s'ha iniciat a escala europea una discussió per a estudiar la possibilitat de crear, com en certa manera ho va fer l'Estat francès amb les «zones franques», un perímetre geogràfic a prop de la frontera en el qual les empreses gaudirien de condicions fiscals i socials més favorables. Però això, de moment, sembla molt difícil, tant de cara a l'Administració francesa com des del principi d'igualtat europeu.

I, per acabar, aquest desequilibri de competència està empitjorant amb el fet que, cada dia més, l'oferta comercial de proximitat es troba en competència amb el sud. Avui dia, per a obrir una nova superfície comercial al Rosselló s'ha d'aconseguir el vistiplau d'una comissió (CDEC), amb representants de les cambres de comerç i d'artesans, que en principi ha de vigilar i protegir els interessos dels comerciants i artesans ja instal·lats i que podrien patir en el seu propi mercat una nova competència.

Per tant, no hi ha cap necessitat de fer-ho a pocs quilòmetres de l'altra banda de la frontera. Només s'ha d'anar un dissabte pels carrers de Figueres, Girona o al centre comercial de la Roca per a sentir parlar francès, quan només uns anys enrere se sentia parlar català d'arreu als hipermercats de Perpinyà els dies de festa al «sud».

Però aquesta situació va molt més enllà: sempre ha sigut tradició «contrabandista» d'anar a buscar alcohol i tabac al sud. Si ara mireu les taules

dels cafès de Perpinyà, veureu que la majoria dels paquets de cigarretes porten la lletra: «*fumar puede matar*», que vol dir que han estat comprats, amb tota legalitat, a la Jonquera; desapareixen així els punts de distribució francesos un darrere l'altre.

I tot això sense parlar d'aquests llocs d'oci una mica especials, però perfectament legals al Principat, que creixen a la Jonquera i rodalies, i que fan que aquesta activitat —il·legal a l'Estat francès— hagi quasi desaparegut al Rosselló. Segur que per la nostra moral no és un mal major, però la incidència econòmica col·lateral és un fet.

La conseqüència de tot plegat és un desequilibri comercial que va creixent i que fins i tot la crisi sembla empitjorar, en part lligat al context d'atur i d'economia submergida que té lloc més fàcilment en una banda de la «frontera» més que no pas a l'altra.

Conclusió

Com sempre passa, tot canvia, sigui de signe polític o econòmic, i això té conseqüències contrastades i a vegades contradictòries. Sembla que a mitjà termini seran les conseqüències positives les que superaran els efectes negatius que es poden constatar actualment.

La construcció europea s'està barrejant amb els efectes de la mundialització —o globalització— i de la crisi econòmica que segueix aquesta nova ordenació política i econòmica. Però alguns sectors econòmics, i especialment els que voregen la frontera, pateixen molt més que uns altres. Hem d'esperar que els efectes negatius a curt termini no siguin tan forts ni tan llargs d'aplicació com per fer desaparèixer totalment del mapa aquests sectors més sensibles.

D'altra banda, el rol de les entitats polítiques ha de ser procurar organitzar la macroeconomia sense menysprear el sector microeconòmic existent. Quant a aquest aspecte, cal subratllar l'extraordinària feina que s'ha portat a terme durant més de trenta anys per fer realitat l'entitat europea. En molts sectors ha permès la lliure circulació de persones i de béns, així com un progrés real, especialment en els estats menys desenvolupats.

De fet, sembla que avui dia no hi hagi més opció que continuar amb aquesta feina tant com sigui possible, per tal d'apropar-se com més aviat millor a una normalització en tots els països d'Europa per fer que les regles del joc siguin iguals per a tots. Així, normalment, s'hauria d'arribar a constituir un espai econòmic comú real en el qual tots tinguin arguments de competència equivalents. Així és com aconseguirem que s'esborri la frontera en la realitat quotidiana.

La Marjal a l'hivern.

Motor de les Coves de Corbera.

Part del motor d'aigua de rec de les Coves de Corbera.

Muntanyeta dels Sants.